

Prof. dr hab. n. med. Andrzej Buczyński
Kierownik Zakładu
Epidemiologii i Zdrowia Publicznego
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Łódź, dnia. 20.04.2018r.

**Recenzja dorobku naukowego, monografii i publikacji stanowiących podstawę
habilitacji dr n. ekonomicznych. Marka Bryła
wykonana na wniosek Dziekana Wydziału Nauk o Zdrowiu UM w Łodzi
w związku z powołaniem przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytułów
na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym**

Opinia została opracowana na podstawie przekazanej dokumentacji obejmującej autoreferat Kandydata, monografię, jako osiągnięcie naukowe, wykaz opublikowanych prac naukowych wraz z ich analizą bibliometryczną, kserokopie publikacji wskazanych, jako najistotniejsze stanowiących podstawę dorobku habilitacyjnego oraz dane dotyczące działalności dydaktycznej, organizacyjnej i współpracy naukowej.

Dane osobowe i przebieg pracy zawodowej:

Dr Marek Bryła urodził się w 1953 roku w Wrocławiu. W 1976 roku ukończył studia na Wydziale Ekonomiczno – Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w zakresie ekonomiki handlu zagranicznego z oceną bardzo dobrą i uzyskał dyplom magistra ekonomii. Następnie w latach 1976 – 1980 odbył studia doktoranckie z zakresu nauk ekonomicznych na tymże wydziale, zakończone uzyskaniem stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych nadanego uchwałą Rady Wydziału Ekonomiczno – Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego w 1981 roku. W 2009 roku po odbyciu stażu specjalizacyjnego z zakresu zdrowia publicznego uzyskał tytuł specjalisty w dziedzinie zdrowie publiczne. Pierwszą pracę zawodową podjął po ukończeniu Studium Doktoranckiego Nauk Ekonomicznych na Uniwersytecie Łódzkim. 1 października 1980 roku w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi i kontynuował ją do 31 maja 1999 r. Pełnił szereg funkcji: specjalista, starszy specjalista, starszy asystent naukowo-badawczy oraz adiunkt naukowo-badawczy w różnych komórkach organizacyjnych Instytutu. Jednakże najdłużej pracował w Zakładzie Organizacji Ochrony Zdrowia w pracowni Ekonomiki Zdrowia.

W 1988 roku, został powołany na pełnomocnika ds. kontaktów ze Światową Organizacją Zdrowia a 23 marca 1990 r. do pełnienia funkcji Kierownika Sekretariatu Ośrodka Współpracy z tą organizacją, zaś 12 lipca 1994 r. powołano go na stanowisko Kierownika Biura ds. Współpracy z WHO. Drugi etap jego kariery zawodowej związany był z pracą na stanowisku specjalisty w instytucji ubezpieczenia zdrowotnego w Łódzkiej Regionalnej Kasie Chorych, a po utworzeniu NFZ w Łódzkim Oddziale Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia.

W 2006 roku Habilitant został zatrudniony na Uniwersytecie Medycznym w Łodzi w Zakładzie Medycyny Społecznej Katedry Medycyny Społecznej i Zapobiegawczej na stanowisku adiunkta a następnie starszego wykładowcy, gdzie pracuje do chwili obecnej. Z obowiązku Recenzenta pragnę nadmienić, że Habilitant pracował również na stanowisku adiunkta w uczelniach niepublicznych takich jak : Wyższa Szkoła Humanistyczno – Ekonomiczna w Łodzi, Wyższa Szkoła Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi oraz w Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. J. Rusickiego.

Kierunki prowadzonych przez dr Marka Bryłę prac naukowo – badawczych wiązały się ściśle z koncepcją zadań realizowanych projektów badawczych, w zakresie szeroko pojętej działalności zawartej w ramach Organizacji Ochrony Zdrowia i kształcenia w zakresie Zdrowia Publicznego a w szczególności tych, w których pełnił funkcję kierownika.

W trakcie realizacji projektów badawczych wypracowano założenia, co do kształcenia w zakresie ekonomiki zdrowia w aspekcie Procesu Bolońskiego oraz możliwości wykorzystania doświadczeń kształcenia w zakresie ekonomiki zdrowia w akredytowanych szkołach zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych dla przygotowania kadr systemu opieki zdrowotnej w Polsce.

Naukowa jak i zawodowa działalność dr.n.ekonomicznych Marka Bryły jest przykładem osiągnięcia ambitnych celów stawianych podczas kolejnych etapów pracy badawczej dzięki niezwykle zaangażowaniu i konsekwentnej pracy. Droga przebytego wykształcenia oraz pracy zawodowej Kandydata zawarta w autoreferacie wskazuje na dobrze zaplanowaną i realizowaną od egzaminu dojrzałości poprzez studia na Wydziale Ekonomiczno – Socjologicznym UŁ w Łodzi aż do uzyskania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych. Doktor Marek Bryła całą swoją dalszą karierę zawodową związał z pracą w służbie zdrowia, zajmując się ekonomicznymi problemami opieki zdrowotnej.

Ocena działalności naukowej, osiągnięć i aktywności oraz ocena pracy stanowiącej podstawę habilitacji :

Dorobek naukowy Kandydata obejmuje łącznie 366 prac w pełnej wersji, opublikowanych głównie w czasopismach o zasięgu międzynarodowym. W tym publikacje w pełnej wersji w czasopismach z IF – 23, w czasopismach bez IF – 160. Publikacje w monografiach, podręcznikach i materiałach konferencyjnych 41. Pozostałe publikacje (streszczenia referatów własnych, streszczenia artykułów z piśmiennictwa obcego, tłumaczenia, przeglądy czasopism zagranicznych 142. Liczba prac oryginalnych w pełnej wersji opublikowanych przez Kandydata po uzyskaniu stopnia doktora umieszczonych na liście czasopism JCR (posiadających IF) wynosi 23 w tym, jako pierwszy autor 7 publikacji a IF – 9,603 o łącznej punktacji MNiSW 201,0. Sumaryczny współczynnik oddziaływania tzw. *Impact Factor* obliczony dla prac oryginalnych wynosi 30,348 punktacja KBN/MNiSW wynosi 913,5. Ponadto Kandydat jest autorem lub współautorem 175 referatów, przedstawianych w kraju i za granicą. Łączna lista cytowań publikacji jest dość wysoka i wynosi wg *ISI Web of Science Core Collection* 126, indeks Hirscha jest równy 8. Natomiast wg *Scopus* 142 a indeks Hirscha wynosi 8.

Ocena osiągnięć naukowych stanowiących podstawę habilitacji :

Dr n. ekonomicznych Marek Bryła jako, swoje osiągnięcie naukowe, wynikające z art.16. ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym przedstawił w formie monografii pt.: „ *WYKORZYSTANIE DOŚWIADCZEŃ AKREDYTOWANYCH SZKÓŁ ZDROWIA PUBLICZNEGO W STANACH ZJEDNOCZONYCH W KSZTAŁCENIU PROFESJONALISTÓW ZDROWIA PUBLICZNEGO W POLSCE* .” Podstawowym celem naukowym tej monografii jest przyczynienie się do podnoszenia, jakości kształcenia studentów w dziedzinie zdrowia publicznego w naszym kraju. Punktem wyjścia jest stwierdzenie, że Stany Zjednoczone są krajem, w którym nauczanie zdrowia publicznego należy uznać za wzorcowe. Składa się na to wiele czynników, z których najważniejszymi jest to, że minęło już ponad 100 lat, gdy założono w tym kraju pierwsze szkoły zdrowia publicznego, a po drugie fakt, iż szkoły te poddawane są bardzo dogłębnej ocenie w ramach procedury ewaluacyjnej związanej z przyznawaniem akredytacji na konkretne określone lata. Akredytowane szkoły zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych przygotowują wysokiej klasy profesjonalistów zdrowia publicznego, którzy mogą zgodnie z ustawodawstwem zajmować określone stanowiska zastrzeżone właśnie dla absolwentów takich uczelni.

W tym miejscu należy podkreślić, że poza pracami dr. M. Bryły, w piśmiennictwie polskim praktycznie nie ma prac poświęconych akredytowanym szkołom zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych. W swoich pracach na ten temat, a w szczególności w recenzowanej monografii, zwraca On uwagę na to, iż należy korzystać z doświadczeń krajów, które albo miały, albo nadal mają podobne problemy związane ze zdrowotnością publiczną. Autor monografii uznał, że takim krajem, w którym nauczanie zdrowia publicznego można uznać za wzorcowe, są Stany Zjednoczone. Na szczególne podkreślenie zasługuje to, że monografia dr. Marka Bryły stanowi pierwszą próbę w naszym kraju podjęcia tej problematyki i jak wspomniałem wyżej, poza jego opracowaniami autorskimi, brak jest prac na temat ww. szkół w polskim piśmiennictwie. Autor podjął się zatem nowatorskiego zadania, związanego z przybliżaniem tej problematyki polskiemu czytelnikowi.

Podstawą napisania monografii było niezwykle bogate piśmiennictwo, jakie wykorzystał Kandydat. O ogromie włożonego wysiłku może świadczyć tylko jeden fakt: monografia zawiera 2321 pozycji piśmiennictwa, z których każda została przywołana w pracy. Odwołuje się ono nie tylko do aktualnego stanu wiedzy w ramach podjętej problematyki, ale także zawiera odniesienia do problemów podnoszonych wcześniej, na różnych etapach konceptualizacji podejść do badanego zagadnienia.

Tytuł pracy odpowiada zawartości, podobnie jak tytuły poszczególnych rozdziałów są zgodne z tematyką, jaka została w nich podjęta. Monografia ma charakter naukowy, uwzględnia analizy teoretyczne i empiryczne z odniesieniem do niezwykle bogatej literatury przedmiotu. Pod względem strukturalnym i merytorycznym praca nie budzi zastrzeżeń.

Monografia jest bowiem dobrze zaprojektowana, cechuje się logicznym ciągiem, w którym kolejne rozdziały wynikają z wcześniejszych i hierarchiczną strukturą, a więc poszczególne elementy stanowią części powiązanych ze sobą większych jednostek, np. w postaci rozdziałów. Można wyróżnić dwie części monografii. Pierwszą – teoretyczne ramy problemu – Autor opracował na podstawie rzetelnego przeglądu piśmiennictwa. Autor opisał problematykę pracy, koncentrując się na ujęciach definicyjnych, funkcjach i najważniejszych zagadnieniach zdrowia publicznego, a następnie przedstawił zarówno problematykę kształcenia jak i szkolenia podyplomowego w tej dziedzinie. Dalej rozważył genezę akredytowanych szkół zdrowia publicznego w USA, sytuując ją na tle rysu historycznego zdrowia publicznego. Po wskazaniu na przyczyny powołania takich szkół, w kolejnym fragmencie pracy Autor odniósł się do pojęcia akredytacji by dalej wskazać na charakterystyczne cechy misji najważniejszych kilkunastu placówek, które analizował.

Bardzo wartościową część pracy stanowi ogólna charakterystyka akredytowanych szkół zdrowia publicznego w USA ze szczególnym uwzględnieniem programów nauczania. Wiele miejsca zajęły szczegółowe dane nt. liczby kandydatów do ww. szkół, liczby słuchaczy i liczby absolwentów, przy czym charakteryzują one te osoby według wielu cech społeczno-demograficznych. Całość rozważań prowadzonych w kontekście teoretycznych ram problemu zamykają obserwacje i przewidywania prawdopodobnej przyszłości tych szkół na tle przyszłości zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych.

Jestem zdania, że na podkreślenie zasługuje jego rzetelne i staranne przygotowanie nie tylko tekstu pracy, ale także zawartego w niej materiału ilustracyjnego. Istotnym walorem opracowania jest niezwykle sumienne przedstawienie problematyki, będącej przedmiotem jego zainteresowania.

W część drugiej pracy o charakterze empirycznym Autor prezentuje najważniejsze informacje o przeprowadzonym badaniu własnym. Przedstawiony w niej materiał i metodykę badania oraz wynikające z niego wnioski, zarówno w postaci konkluzji o charakterze ogólnym, jak i w formie wniosków szczegółowych, mających znamiona postulatycznych propozycji, możliwych do wdrożenia. Jestem zdania, że zwłaszcza one powinny stać się przedmiotem dalszej dyskusji, gdyż powinny stanowić podstawę do prowadzenia konkretnych działań, ukierunkowanych na podniesienie jakości kształcenia profesjonalistów zdrowia publicznego w Polsce. Należy zaznaczyć, iż monografia bardzo dobrze wpisuje się w nurt rozważań nt. miejsca i roli profesjonisty zdrowia publicznego i jako całość w istotnym stopniu wzbogaca wiedzę na ten temat, zarazem wpisując się w zapotrzebowanie społeczne w tym obszarze tematycznym.

Biorąc pod uwagę niezwykle obszerną objętość pracy, Autor nie ustrzegł się niekiedy usterek, niekonsekwencji, zbędnych powtórek a także „literówek”, w szczególności w niezwykle obszernym spisie piśmiennictwa.

Jako Recenzent nie mam żadnych wątpliwości co do tego, że recenzowana praca zawiera zbiór uporządkowanych tematycznie wartościowych treści napisanych w sposób komunikatywny. Wywody Autora są klarowne, aczkolwiek z uwagi na nieuniknioną ograniczoną objętość opracowania, niekiedy sprowadzają się do zasygnalizowania problemu. Nie można uznać tego za poważny mankament, choć uważam, że monografia jest bardzo obszerna a jedynie za zamierzone przemyślane postępowanie mające na celu wskazanie przede wszystkim na elementy istotne, które warto uwzględnić w dalszych szczegółowych rozważaniach.

Ponadto analizując problemy związane z powoływaniem podobnych placówek w innych krajach, najczęściej przywoływane są rozwiązania wynikające z modelu amerykańskiego. Jak dotąd, problematyka ta nie znalazła należytego odzwierciedlenia w polskim piśmiennictwie, stąd opracowana monografia stanowi nowy element wiedzy dotyczącej tej problematyki, tym bardziej, że Habilitant kilkakrotnie czynił próby przybliżania tej problematyki zarówno w kraju, jak i za granicą, czy to w formie publikacji w czasopismach naukowych, czy też w formie referatów na konferencjach naukowych tak w Polsce jak i zagranicą. Monografia stanowi pierwsze kilkusetstronicowe (810 stron) opracowanie na ten temat w naszym kraju. Jest to nowatorska praca, ukierunkowana na przybliżenie problematyki kształcenia w zdrowiu publicznym polskiemu społeczeństwu. W monografii zacytowano 2321 pozycji bibliograficznych w następujących językach: polskim, angielskim, francuskim, hiszpańskim, włoskim i portugalskim. Materiał ilustracyjny stanowi 112 samodzielnie przygotowanych tabel i 146 rycin.

W monografii Habilitant stara się uwzględnić dostępne mu analizy teoretyczne i empiryczne z odniesieniem do niezwykle bogatej literatury przedmiotu. Można wyróżnić w niej dwie części. Pierwszą – teoretyczne ramy problemu – opracowaną na podstawie przeglądu i analizy piśmiennictwa, która stanowi wprowadzenie w problematykę pracy, koncentruje uwagę na ujęciach definicyjnych, funkcjach i najważniejszych zagadnieniach zdrowia publicznego, a następnie przechodzi do przedstawienia problematyki kształcenia w tej dziedzinie. Następnie Autor prowadzi rozważania nad genezą akredytowanych szkół zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych na tle rysu historycznego zdrowia publicznego. Kontynuując ciąg wywodu, wskazuje na przyczyny powołania takich szkół. Jednocześnie poszerza wątek rozważań o problematykę misji akredytowanych szkół, ilustrując je konkretnymi przykładami z placówek, które zajęły najwyższe pozycje w funkcjonujących w Stanach Zjednoczonych rankingach uczelni wyższych.

Wydaje się, że niezwykle istotną częścią pracy jest ogólna charakterystyka akredytowanych szkół zdrowia publicznego w USA ze szczególnym uwzględnieniem programów nauczania. Ta część monografii zawarta jest na 499 stronach tekstu i stanowi bardzo obszerne wprowadzenie do części empirycznej pracy.

Część druga pracy ma charakter empiryczny i zawiera najważniejsze informacje o przeprowadzonych badaniach własnych Kandydata. Przedstawiono w niej materiał i metodykę badania oraz podano wynikające z niego wnioski, zarówno w postaci konkluzji o charakterze ogólnym, jak i w formie wniosków szczegółowych, mających znamiona postulatycznych pro-

pozycji, możliwych do wdrożenia, jednakże wydaje się, że ta część pracy jest zbyt mało uwypuklona w stosunku do pierwszej części monografii.

Opracowując je Kandydat kierował się potrzebą dostarczenia materiału nie tylko do dyskusji, ale i potraktowania go, jako podstawy do zastanowienia się nad potrzebą i możliwościami podejmowania konkretnych działań, ukierunkowanych na podniesienie jakości kształcenia profesjonalistów zdrowia publicznego w Polsce.

Zgodnie z założeniami pracy, szczególną uwagę zwrócono na dwa typy komentarzy poddanych badaniu osób: po pierwsze, czy świadczenia służby zdrowia powinny być bezpłatne czy też nie, a więc problem niezwykle istotny, zwłaszcza w świetle przekształceń systemu opieki zdrowotnej w Polsce, a po drugie, czy finansowanie opieki zdrowotnej może być traktowane, jako inwestycja, a więc czy wydatki na ten cel mogą zwrócić się w przyszłości dzięki zwiększonej zdolności populacji do pracy a poprzez to zwiększenie wydajności pracy i w konsekwencji poprawę dobrobytu. Łącznie w badaniach pozyskano 1222 wypowiedzi respondentów, z których zdecydowaną większość stanowili studenci Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Obok nich zbadano opinie studentów z trzech uczelni niepublicznych: Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi, Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego w Olsztynie. Ponadto pozyskano opinie grupy słuchaczy w ramach szkolenia podyplomowego ze Szkoły Zdrowia Publicznego w Łodzi.

Autor monografii uważa, że dane zawarte w tym opracowaniu można wykorzystać w trakcie doskonalenia zasad funkcjonowania istniejących szkół zdrowia publicznego w naszym kraju jak i tych, które mogą być dopiero tworzone. Habilitant uważa, że wiedza jak i wyniki zawarte w monografii można praktycznie wykorzystać, jako źródło informacji dla studentów i wykładowców zgłębiających wiedzę na temat nauczania zdrowia publicznego. Jednakże z obowiązku Recenzenta uważam, że piśmiennictwo monografii zajmuje zbyt dużo miejsca w stosunku do całości rozprawy i może utrudniać jej analizę. Reasumując, mimo wskazanych uchybień i niedoskonałości monografię dr. n. ekonomicznych. Marka Bryły oceniam bardzo wysoko. Wnosi ona istotny wkład w rozwój nauk o zdrowiu, w szczególności zdrowia publicznego.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych :

Poza działalnością naukowo-badawczą dotyczącą problematyki szkół zdrowia publicznego w USA zainteresowania naukowe Kandydata obejmują szeroko rozumianą tematykę sytuacji

zdrowotnej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem wielorakich czynników determinujących stan zdrowia dużych grup ludności.

Zainteresowanie zagadnieniami o dużym wachlarzu tematycznym odnoszącym się do uwarunkowań stanu zdrowia wynikało z udziału Habilitanta w wielu projektach badawczych, co w rezultacie przekładało się na liczne publikacje, około 200 których był autorem lub współautorem. Na szczególną uwagę zasługuje miernik *SEYLL – standard expected years of life lost*, czyli standardowe utracone lata życia z powodu zgonów przedwczesnych, który to wskaźnik Kandydat zastosował jako pierwszy w Polsce.

Ocena trendów SEYLL w oparciu o bardzo dużą bazę zgonów umożliwiła analizę skutków nie tylko zdrowotnych, ale również społecznych i ekonomicznych zjawiska umieralności przedwczesnej wraz z jej uwarunkowaniami. Stało się to podstawą do porównań nie tylko w skali kraju, ale również międzynarodowych, co stanowi podstawę do działań w zakresie niwelowania różnic w stanie zdrowia. Prace Kandydata można pogrupować na dwa główne obszary tematyczne: pierwszy – to analiza umieralności i ocena utraconych lat życia z powodu przedwczesnych zgonów, zaś drugi – metody oceny jakości życia związanej ze stanem zdrowia (HRQL).

Warto podkreślić, że Kandydat interesował się ważnym problem utraconych lat życia w wyniku zgonów przedwczesnych powodowanych chorobami zakaźnymi w Polsce, mimo, że ich wskaźnik umieralności proporcjonalnej w modelu umieralności jest poniżej 1%. Spośród tych chorób wykazał w swoich badaniach wiodące znaczenie w umieralności w dalszym ciągu z powodu gruźlicy, bowiem z jej powodu występuje najwięcej zgonów w Polsce. Szczegółową analizę SEYLL w odniesieniu do gruźlicy przedstawił w artykule opublikowanym w *International Journal of Tuberculosis and Lung Diseases* – IF 2,468.

W artykule opublikowanym w *Annals of Agriculture and Environmental Medicine* – IF 0,829 Kandydat opisał istotne znaczenie różnic wartości SEYLL w zależności od środowiska zamieszkania, tj. nierównościach w tym zakresie między populacjami miast i wsi.

Udział w realizacji projektów badawczych :

Udział ten Kandydata wynikał z profilu zatrudnienia w danej instytucji. Wśród różnorodnych przedsięwzięć badawczych, w których uczestniczył, warto wymienić 9 najważniejszych, w których w 4 był kierownikiem, w 2 zastępcą kierownika i w 3 członkiem zespołu wykonawczego.

1. 2014-2017 – Projekt badawczy pt.: „Analiza utraconych lat życia z powodu zgonów przedwczesnych w Polsce” przyjęty do finansowania w ramach konkursu „OPUS 6” przez Narodowe Centrum Nauki (nr DEC 2013/11/B/HS4/00465)
2. 2008 r. Temat badawczy Zakładu Medycyny Społecznej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi 503-60-291 Rola, jaką kształcenie w zakresie ekonomiki zdrowia spełnia w orientacji działań na rzecz zdrowia publicznego w wybranych instytucjach członkowskich ASPHER (*Stowarzyszenia Szkół Zdrowia Publicznego w Regionie Europejskim*) w aspekcie Procesu Bolońskiego
3. 2007-2008 Temat badawczy Uniwersytetu Medycznego w Łodzi 502-16-656 Możliwości wykorzystania doświadczeń kształcenia w zakresie ekonomiki zdrowia w akredytowanych szkołach zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych dla przygotowania kadr systemu opieki zdrowotnej w Polsce.
4. 1997 Temat badawczy Instytutu Medycyny Pracy IMP 8.6. Opracowanie projektu studiów podyplomowych SZP IMP w zakresie zdrowia publicznego, organizacji, zarządzania i ekonomiki ochrony zdrowia, medycyny pracy, higieny pracy oraz dostosowanie ich do wymogów akredytacji przez ASPHER. Zadanie nr 2: Analiza i ocena porównawcza programów oraz nauczania ekonomiki zdrowia w szkołach zdrowia publicznego USA i Europy Zachodniej.
5. 1991-1992 Temat badawczy Instytutu Medycyny Pracy IMP 7.10. Koszty funkcjonowania przemysłowej służby zdrowia w Polsce – rachunek i ewidencja.
6. 1990 Centralny Program Badawczo-Rozwojowy CPBR 11.11.74.1. Ekonomiczne skutki absencji wypadkowej w przedsiębiorstwie. Próba pomiaru.
7. 1986-1989 Centralny Program Badawczo-Rozwojowy CPBR 11.11.67. Uwarunkowania efektywności procesu zarządzania zasobami przemysłowej służby zdrowia.
8. 1984-1985 Resortowy program badawczy MZIX.9.19. Metodyka oceny systemu ochrony zdrowia pracowników w Polsce.
9. 1981-1985 Resortowy program badawczy MZIX.9.18. Problemy kierowania w systemie ochrony zdrowia pracujących z uwzględnieniem ekonomicznych narzędzi zarządzania.

Należy zauważyć, że wszystkie projekty badawcze są ze sobą ściśle powiązane tematyką prowadzonych badań i analiz oraz są przejawem głównych zainteresowań naukowych Kandydata takich jak: ocena zarządzania służbą zdrowia, ocena systemu ochrony zdrowia, ekonomika ochrony zdrowia oraz sposoby nauczania z zakresu zdrowia publicznego. Tak skonstruowane tematy badawcze świadczą o bardzo dobrej znajomości tematyki w jakiej porusza się Habilitant.

Kandydat brał również udział w kursach i szkoleniach zarówno krajowych jak i zagranicznych takich jak : *École Nationale de la Santé Publique* (Narodowa Szkoła Zdrowia Publicznego) w Rennes we Francji, po przebyciu procedury kwalifikacyjnej, został wybrany do pełnienia funkcji tutora w międzynarodowym programie menedżerów systemu opieki zdrowotnej – EUROPHAMILI (*European Public Health and Health Management Pilot Initiative*) w dniach 14 – 18 luty 2004 r.

Podczas pracy w instytucji ubezpieczenia zdrowotnego Kandydat doskonalił się, uczestnicząc np. w „Szkoleniu podstawowym dla pracowników kas chorych”, sfinansowanym ze środków pożyczki Banku Światowego Nr 3466-POL, zrealizowanym w Łodzi na zamówienie Biura ds. Zagranicznych Programów Pomocy w Ochronie Zdrowia Ministerstwa Zdrowia, w terminie od października 2001 r. do marca 2002 r.

Kolejna forma kształcenia Kandydata – to wizyty studialne – kształcenie organizatorów kas chorych w ramach pożyczki Banku Światowego w Niemczech, Holandii i Estonii, zorganizowane w ramach *The World Bank Health Care Services Development Project, No 3466 Training staff of sickness funds: Study tours abroad for the sickness funds organizers*. Miały one miejsce w okresie od 23 września do 27 października 2001 r.

Przez prawie trzy miesiące, od 3 stycznia do 28 marca 1991 r. Kandydat uczestniczył w kursie międzynarodowym: *Formation économique pour les cadres de la santé* (Kształcenie ekonomiczne kadr ochrony zdrowia), zorganizowanym przez *Centre d'Études des Programmes Économiques – Santé* (Centrum Badań Programów Ekonomicznych – Zdrowie) w Paryżu. O ile mi wiadomo Kandydat, jest jednym z nielicznych absolwentów tego szkolenia z byłych krajów Europy Środkowo-Wschodniej i prawdopodobnie jedynym z Polski, który je ukończył.

Kandydat ponadto podczas swojej pracy naukowej i badawczej w Instytucie Medycyny Pracy uczestniczył w organizacji i kierowaniu następującymi kursami i szkoleniami:

Workshop to develop guidelines for the establishment and organization of effective occupational hygiene services, Warszawa, 1-3.07.1993 (kurs pod patronatem Światowej Organizacji Zdrowia) kurs ten przeznaczony był dla ok. 60 profesjonalistów służb higieny pracy z krajów Europy Zachodniej.

WHO/EURO Seminar on occupational models and functions of the occupational health services in the countries in socio-economic transition: present state and perspectives, Łódź, 15-17.12.1994. W seminarium tym zorganizowanym w języku angielskim uczestniczyło kilkadziesiąt osób zajmujących się problematyką przekształceń w służbach medycyny pracy w okresie transformacji systemowej.

Ubezpieczenia zdrowotne i społeczne – 160-godzinny kurs organizowany w ramach Studium Ubezpieczeń Zdrowotnych Szkoły Zdrowia Publicznego w Łodzi razem z Centrum Organizacji i Ekonomiki Ochrony Zdrowia w Warszawie, Łódź, 14.03-28.06.1998.

Habilitant podczas organizowania tych szkoleń i kursów wykazał się dużą sprawnością organizacyjną oraz posiadaną wiedzą z zakresu organizacji ochrony zdrowia, co świadczy o jego dużych zdolnościach organizacyjnych, dydaktycznych i naukowych.

Kandydat wykazał się również udziałem w licznych (około 14) komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych. Podsumowując analizę przedstawionych prac oraz monografii stanowiących podstawę oceny dorobku naukowego Kandydata, stwierdzam, że stanowi poważny wkład w naszą wiedzę na temat organizacji ochrony zdrowia oraz nauczania w zakresie zdrowia publicznego. Uzyskane wyniki badań są w większości nowatorskie i posiadają nie tylko istotną wartość naukową, ale także wartość praktyczną. *W mojej opinii publikacje oraz monografia dr n. ekonomicznych Marka Bryły w pełni spełniają kryteria formalne stawiane kandydatom w przewodzie habilitacyjnym.*

Pozostały dorobek naukowy Kandydata, poza monografią stanowiącą podstawę habilitacji, jest także znaczący i obejmuje prace oryginalne (współautor publikacji), prace pogładowe i opracowania zjazdowe. O wartości merytorycznej prac świadczy wysoki współczynnik oddziaływania Impact Factor wynoszący 30,348 w tym, jako pierwszy autor 9,603 oraz wysoki wskaźnik cytowań (126 cytowań, wg. ISI Web of Science Core Collection, czy 142 cytowania wg. Scopus a indeks Hirscha wynosi 8). Tematyka tych prac obejmuje bardzo ciekawe zagadnienia takie jak: organizacja ochrony zdrowia, ekonomika zdrowia, czy problematyka nauczania zdrowia publicznego.

Pozostałe prace Kandydata opublikowane w pismach bez wskaźnika wpływu lub z Jego mniejszym zaangażowaniem i we współpracy z innymi wiodącymi autorami wpisują się w jednolity obszar zainteresowań dotyczących budowania i organizowania systemu ochrony zdrowia w Polsce.

Działalność dydaktyczna :

W ramach działalności dydaktycznej Kandydata na Uniwersytecie Medycznym w Łodzi prowadził zajęcia dydaktyczne z zakresu zdrowia publicznego na studiach II stopnia kierunku Zdrowie Publiczne, ponadto realizował zajęcia z niżej wymienionych przedmiotów na różnych wydziałach, a w szczególności na Wydziale Nauk o Zdrowiu: podstawy zdrowia publicznego,

epidemiologia, podstawy biostatystyki, metodologia badań naukowych, promocja zdrowia, ekonomiczne problemy opieki zdrowotnej, ekonomia w profilaktyce zdrowia.

Kandydat dla przedmiotu: zdrowie publiczne (wykłady i ćwiczenia) opracował autorski program kształcenia i jego aktualizacje oraz sylabusy . Dla przedmiotu fakultatywnego: ekonomiczne problemy opieki zdrowotnej (wykłady) oraz ekonomia w profilaktyce zdrowia opracował także autorski program kształcenia.

W programach nauczania wprowadził nowatorskie metody kształcenia, stosowane w wybranych akredytowanych szkołach zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych.

Podczas pracy w Instytucie Medycyny Pracy Kandydat prowadził wykłady z zakresu ekonomicznych zagadnień ochrony zdrowia dla lekarzy ubiegających się o specjalizację w dziedzinie medycyny pracy. Działalność dydaktyczna Kandydata nasiliła się po przejściu do Szkoły Zdrowia Publicznego, funkcjonującej w ramach Instytutu Medycyny Pracy gdzie prowadził wykłady z przedmiotu: ekonomika zdrowia opracował również materiały dydaktyczne w formie wskazówek do pisania prac dyplomowych, które przekazywano każdemu słuchaczowi Szkoły.

W ramach kursów szkoleniowych odbywających się w Wojewódzkim Centrum Zdrowia Publicznego w Łodzi Kandydat prowadził wykłady z ekonomicznych problemów ochrony zdrowia dla lekarzy specjalizujących się z medycyny społecznej w AM w Łodzi, zaś wykłady z zadań NFZ dla lekarzy specjalizujących się ze zdrowia publicznego w Łodzi. Ponadto osoby robiące specjalizację ze zdrowia publicznego i specjalizację z epidemiologii w ramach odbywanych staży na Uniwersytecie Medycznym uczęszczały na prowadzone przez Habilitanta zajęcia dydaktyczne.

Ponadto w latach 2012-2014 i pierwszej połowie 2015 r. pełnił funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Zdrowia Publicznego i Epidemiologii w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.

Jest promotorem 55 prac licencjackich i recenzentem 27 prac licencjackich. Kandydat był również promotorem 18 prac magisterskich (w tym jednej w j. angielskim) i recenzentem 5 prac magisterskich w UM w Łodzi. Napisana pod jego kierunkiem praca magisterska zajęła I miejsce w ogólnopolskim Konkursie Studenckich Prac Dyplomowych w Naukach o Zdrowiu w 2010 r. w Zielonej Górze.

Członkostwo w towarzystwach naukowych :

Kandydat jest członkiem Polskiego Towarzystwa Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego, a od 2009 roku członkiem Zarządu Oddziału Łódzkiego, Francuskiego Towarzy-

stwa Zdrowia Publicznego (*SFSP – Société Française de Santé Publique*) – od 2009 r. oraz Europejskiego Stowarzyszenia Zdrowia Publicznego (*EUPHA – European Public Health Association*) – od 2009 r.

Uczestniczył również w wykonaniu 8 ekspertyz naukowych dotyczących tematyki stanu zdrowia ludności na obszarze działania Łódzkiej Regionalnej Kasy Chorych, analiza ekonomicznej regionu łódzkiego pod kątem możliwości rozwoju rynku usług zdrowotnych czy analiza wybranych elementów sytuacji zdrowotnej regionu łódzkiego. Był także recenzentem prac składanych do druku w czasopiśmie takich jak : *Zdrowie Publiczne*”, „*Problemy Higieny i Epidemiologii*”, „*Hygeia – Public Health*” czy *European Journal of Public Health*”, *Journal of Environmental and Occupational Medicine*”, *European Journal of Public Health*”.

Był wyróżniany licznymi nagrodami naukowymi i dydaktycznymi przez Rektora UM w Łodzi. W 2012 roku Kandydat został wyróżniony przez Ministra Zdrowia odznaką honorową „Zasłużony dla Ochrony Zdrowia ... Ponadto został wyróżniony medalem im. prof. W. Chodźki „*PRO HOMINIS SANITATE*”. W zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitant brał udział w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych, brał także czynny udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych, jako członek komitetów organizacyjnych tych konferencji. Ponadto był recenzentem i promotorem prac magisterskich i licencjackich oraz opiekunem osób specjalizujących się w zakresie zdrowia publicznego oraz organizacji ochrony zdrowia.

Podsumowanie :

Dr n. ekonomicznych Marek Bryła uzyskał znaczący dorobek naukowy, istotne osiągnięcia w pracy zawodowej i dydaktycznej. Wysoka wartość merytoryczna Jego publikacji wynika nie tylko z dużej kreatywności w prowadzeniu badań naukowych, ale także pracowitości, dużego zaangażowania i umiejętności wykorzystania nowoczesnych technik badawczych oraz dobrej pracy zespołowej. Wyżej wymienione cechy Kandydata umożliwiły przeprowadzenie bardzo innowacyjnych eksperymentów badawczych. Ponadto wieloletnie doświadczenie naukowo – badawcze Kandydata umożliwiły mu odpowiedni dobór tematyki badawczej przedstawionej w obszernej monografii naukowej oraz cyklu prac stanowiących podstawę habilitacji, a wnikliwa analiza uzyskanych wyników badań i krytyczna ich ocena świadczy iż, dr n. ekonomicznych Marek Bryła posiada umiejętności do samodzielnego prowadzenia działalności naukowej i badawczej.

Reasumując, po zapoznaniu się z przesłaną mi monografią, autoreferatem, analizą bibliometryczną publikacji, wykazem publikacji, opisanym dorobkiem dydaktycznym, organizacyjnym, popularyzatorskim oraz zakresem współpracy międzynarodowej, stwierdzam, że dr n. ekonomicznych Marek Bryła posiada dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny warunkujący pozyskanie stopnia doktora habilitowanego nauk o zdrowiu, w pełni spełniając ustawowy warunek istotnej aktywności naukowej, wskazany w art. 16 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm).

Wniosek końcowy:

Osiągnięcia i aktywność naukowa oraz monografia jak i cykl publikacji spełniają warunki określone w art. 16. Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14 marca 2003 roku. Biorąc pod uwagę całość dorobku naukowego, w tym także monografię i publikacje przedstawione, jako dorobek naukowy stanowiący podstawę habilitacji oraz dotychczasowe osiągnięcia w działalności zawodowej i akademickiej Kandydata, z pełnym przekonaniem przedkładam Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wniosek o dopuszczenie dr n. ekonomicznych Marka Bryłę do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk o zdrowiu.

KIEROWNIK
ZAKŁADU EPIDEMIOLOGII I ZDROWIA PUBLICZNEGO
Wydział Wojskowo-Lekarskiego
UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI...
.....
prof. dr hab. n. med. Andrzej Buczyński